
Kyrkomötet Ekonomiutskottets betänkande 2021:4

Kyrkoantikvarisk ersättning

Sammanfattning

I detta betänkande behandlas motionerna 2020:4, 2021:68 och 2021:87.

I den vid kyrkomötet 2020 bordlagda motionen 2020:4 framhålls att den kyrkoantikvariska ersättningen under lång tid har legat på samma nivå. Därför föreslås att kyrkomötet ska uppdra till kyrkostyrelsen att den kyrkoantikvariska ersättningen behöver indexregleras och räknas upp retroaktivt.

I motion 2021:68 hänvisas till att nivån på den kyrkoantikvariska ersättningen sedan 2010 har legat stilla och att någon indexuppräknings inte har skett. Mot den bakgrunden föreslås att kyrkomötet ska uppdra åt kyrkostyrelsen att inleda förhandlingar med staten om en uppräknings av den kyrkoantikvariska ersättningen.

I motion 2021:87 finns förslag om att kyrkomötet ska uppdra åt kyrkostyrelsen att dels se över och förnya kommunikationen med staten för att uppnå en ökning av den kyrkoantikvariska ersättningen, dels kommande år fortsätta att anslå medel för kyrkobyggnadsbidrag.

Utskottet framhåller att samtal med staten om den kyrkoantikvariska ersättningen är av stor betydelse och att sådana samtal pågår. Överenskommelsen med staten om kyrkoantikvarisk ersättning har sin grund i den gemensamma övertygelsen att kyrkorna är en del av det svenska kulturarvet. Detta förhållande kvarstår oförändrat idag.

Utskottet ger också sin bedömning av förslagen i de enskilda motionerna och lämnar förslag till beslut.

Till betänkandet finns två reservationer.

Utskottets förslag till kyrkomötesbeslut

Kyrkomötet beslutar att

1. avslå motion 2020:4,
2. motion 2021:68 ska anses vara besvarad med vad utskottet anfört,
3. bifalla motion 2021:87 punkt 1,
4. avslå motion 2021:87 punkt 2,
5. med anledning av motion 2021:87 punkt 2 uppdra till kyrkostyrelsen att kommande år fortsätta anslå medel för kyrkounderhållsbidrag.

Motionernas förslag

Motion 2020:4 av Aron Emilsson m.fl., Kyrkoantikvarisk ersättning

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att till regeringen framföra att den kyrkoantikvariska ersättningen är i behov av att indexregleras och räknas upp retroaktivt sedan dess införande, utifrån inflation och pris- och löneomräkning.

Motion 2021:68 av Inger Harlevi och Carin Jakobsson, Nivån på kyrkoantikvarisk ersättning

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att inleda förhandlingar med staten om en uppräknings av den kyrkoantikvariska ersättningen.

Motion 2021:87 av Suzanne Fredborg, Bevarande av kulturarvet

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att

1. se över och förnya påverkan och kommunikation med staten för att uppnå en ökning av kyrkoantikvarisk ersättning för bevarande av kulturarvet,
2. kommande år fortsätta anslå medel för kyrkobyggnadsbidrag.

Bakgrund

Grundläggande bestämmelser angående den kyrkoantikvariska ersättningen finns i kulturmiljölagen (1988:950). Beträffande kyrkliga kulturminnen regleras i 4 kap. 16 § första stycket att Svenska kyrkan har rätt till viss ersättning för kulturhistoriskt motiverade kostnader i samband med vård och underhåll av de kyrkliga kulturminnena. Denna ersättning betalas ut sedan år 2002.

I överenskommelsen mellan staten och Svenska kyrkan i frågor som rör de kulturhistoriska värdena inom Svenska kyrkan (Ku 2000/470/Ka) regleras parternas ansvar och formerna för samverkan och redovisning i frågor som rör de kyrkliga kulturarvet. Överenskommelsen löper tills vidare. Enligt denna ska kontrollstationer ske vart femte år. Den senaste kontrollstationen inträffade 2019.

Villkor för kyrkoantikvarisk ersättning

Kyrkostyrelsen har genom beslut i september 2012 utfärdat *Villkor för kyrkoantikvarisk ersättning*. Villkoren har sedan genom beslut i kyrkostyrelsen reviderats. Kyrkostyrelsen fastställde i juni 2019 *Villkor för kyrkoantikvarisk ersättning, version 2.0*. De reviderade villkoren trädde i kraft omedelbart och gäller från och med ramår 2021. De tidigare villkoren – version 1.1 – gäller fortsatt till och med ramår 2020. Det innebär att båda villkoren kommer att användas parallellt till dess att samtliga projekt på ramår 2020 har avslutats.

Villkoren tar sin utgångspunkt i att det kyrkliga kulturarvet tillhör alla och ska vara tillgängligt för alla. Genom den kyrkoantikvariska ersättningen bidrar Sveriges befolkning till den långsiktigt hållbara förvaltningen av de kyrkliga kulturminnena. Det konstateras att Svenska kyrkan har rätt till viss ersättning av staten för kulturhistoriskt motiverade kostnader i samband med vård och underhåll av de kyrkliga kulturminnena. Det sägs också att ersättningen ska fördelas och användas så att de kyrkliga kulturminnena och deras värden, på ett långsiktigt hållbart sätt, förvaltas som resurser för nuvarande och kommande generationer. Villkoren preciserar de objekt och de åtgärder som med dessa utgångspunkter är berättigade till kyrkoantikvarisk ersättning.

Regeringens skrivelse 2018/19:122

I maj 2019 överlämnade regeringen ovan rubricerade skrivelse till riksdagen. I beskrivningen av skrivelsens huvudsakliga innehåll hänvisade regeringen till de bestämmelser i kulturmiljölagen (1988:950) som reglerar frågan om den kyrkoantikvariska ersättningen och redovisade hur denna har använts under åren 2002–2017. Regeringen framhöll att den kyrkoantikvariska ersättningen har stor betydelse för värden och bevarandet av det kyrkliga kulturarvet. Vidare redovisade regeringen

sin bedömning att den kyrkoantikvariska ersättningen har fördelats och använts i enlighet med de principer som slogs fast i samband med relationsändringen mellan staten och Svenska kyrkan. Sålunda, sade regeringen, bör staten även fortsättningsvis, tillsammans med Svenska kyrkan, ta ansvar för att det kyrkliga kulturarvet bevaras, används och utvecklas.

I skrivelsens fjärde avsnitt tog regeringen upp frågan om nivån på den kyrkoantikvariska ersättningen. I inledningen till detta avsnitt sade regeringen följande.

Anslaget för den kyrkoantikvariska ersättningen har sedan det infördes 2002 successivt ökat fram till 2009. Sedan 2010 har det legat på samma nominella belopp, 460 miljoner kronor per år. En effekt av det är att anslagets värde, justerat för inflation, minskat något under senare år (se diagram 4.1).

Regeringen redovisade att frågan om nivån på den kyrkoantikvariska ersättningen har behandlats, dels i budgetpropositionen för 2015 (prop. 2014/15:1), dels i budgetpropositionen för 2019 (prop. 2018/19:1). I båda fallen innebar förslagen att anslaget fortsatt skulle vara 460 miljoner kronor. Regeringen sade i den senare budgetpropositionen att, utifrån den tillgängliga informationen, skulle detta gälla till och med 2021.

Behandling vid tidigare kyrkomöten

Den kyrkoantikvariska ersättningen har ur olika perspektiv behandlats vid ett antal kyrkomöten sedan ersättningen infördes.

Kyrkomötet 2005

Frågan om den kyrkoantikvariska ersättningen efter år 2009 behandlades vid 2005 års kyrkomöte av kyrkorättsutskottet i betänkandet Kr 2005:6. I motion 2005:46 föreslogs dels att kyrkomötet skulle besluta att uttala att den årliga statliga kyrkoantikvariska ersättningen till Svenska kyrkan är nödvändig för bevarande av det viktiga kulturarv som kyrkobyggnader och kyrkogårdar utgör, dels att kyrkomötet skulle besluta uppdraga till kyrkostyrelsen att ge detta uttalande regeringen till känna.

I sina överväganden konstaterade utskottet att det fanns ett formaliserat samråd mellan Svenska kyrkan och staten för frågor om de kyrkliga kulturvärdena och att avstämningar skulle ske med början 2009. Utskottet noterade också att kyrkostyrelsen i sin skrivelse (KsSkr 2005:1) särskilt hade markerat att samtal med staten om den kyrkoantikvariska ersättningen var prioriterade. Mot bakgrund av detta föreslog utskottet att kyrkomötet skulle avslå motionen.

Kyrkomötet beslutade i enlighet med utskottets förslag.

Kyrkomötet 2014

Vid 2014 års kyrkomöte behandlade ekonomi- och egendomsutskottet i sitt betänkande Kyrkoantikvarisk ersättning (EE 2014:10) bland annat frågan om nivån på den kyrkoantikvariska ersättningen. I motion 2014:73 föreslogs att kyrkostyrelsen skulle verka för en höjning av den kyrkoantikvariska ersättningen för att kyrkorna skulle kunna göras tillgängliga för funktionsnedsatta. Utskottet menade att kyrkostyrelsen inte kunde verka för en höjning av ersättningsnivån för arbeten som avser just tillgänglighet, då det inte är åtgärden som sådan utan de kulturhistoriska merkostnaderna som är avgörande för nivån. Mot bakgrund av detta föreslog utskottet att kyrkomötet skulle avslå motionen.

Kyrkomötet beslutade i enlighet med utskottets förslag.

Vid 2015 års kyrkomöte behandlade ekonomi- och egendomsutskottet en motion rörande dispositionstiden för den kyrkoantikvariska ersättningen. I betänkandet Kyrkoantikvarisk ersättning (EE 2015:8) behandlade utskottet motion 2015:13 i vilken det föreslogs att kyrkostyrelsen skulle utreda möjligheten att ändra regelverket så att den kyrkoantikvariska ersättningen skulle få disponeras i tre år i stället för två år.

Utskottet sade sig vara medvetet om att det skulle kunna vara svårt för pastorat och församlingar att slutföra arbeten inom den tid de disponerar den kyrkoantikvariska ersättningen. Dock menade utskottet att det avslutade arbetet med att förbättra regelverket för fördelning av den kyrkoantikvariska ersättningen sannolikt skulle underlätta för pastorat och församlingar att kunna avsluta påbörjade arbeten inom dispositionstiden. Mot bakgrund av detta föreslog utskottet att kyrkomötet skulle avslå motionens förslag.

Kyrkomötet beslutade i enlighet med utskottets förslag.

Utskottets överväganden

Utskottets förslag:

1. Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2020:4.
2. Kyrkomötet beslutar att motion 2021:68 ska anses besvarad med vad utskottet anfört.
3. Kyrkomötet beslutar att bifalla motion 2021:87 punkt 1.
4. Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2021:87 punkt 2.
5. Kyrkomötet beslutar att med anledning av motion 2021:87 punkt 2 uppdra till kyrkostyrelsen att kommande år fortsätta anslå medel för kyrkounderhållsbidrag.

Utskottet vill understryka att fortsatta samtal med staten, när det gäller den kyrkoantikvariska ersättningen, är av stor betydelse. Utskottet har emottagit information om att sådana samtal kontinuerligt sker. I det sammanhanget vill utskottet understryka följande.

När överenskommelsen med staten träffades grundades det ursprungliga avtalet i en av Statskontoret framtagen analys av omständigheter och behov i frågan om kyrkoantikvarisk ersättning. Denna analys bör rimligen kunna användas som utgångspunkt för de fortsatta samtalen och därmed också för överläggningar om den kyrkoantikvariska ersättningens värdeutveckling. En utgångspunkt för överenskommelsen var då att man såg kyrkorna som ett för hela svenska folket gemensamt kulturarv. Detta förhållande är lika aktuellt idag och det måste också fortsättningsvis vara ett grundläggande skäl till att den kyrkoantikvariska ersättningen erhålls. Denna grundhållning är också vägledande för utskottets ställningstagande till de förslag som framförs i de motioner som behandlas i detta betänkande. Utskottet gör följande bedömning.

Avseende förslaget i motion 2020:4 menar utskottet att det inte finns några förutsättningar för att ta upp samtal med staten om retroaktiv ersättning. Utskottet föreslår därför att motionen ska avslås.

I motion 2021:68 föreslås att kyrkostyrelsen ska få i uppdrag att inleda förhandlingar med staten om en uppräknig av den kyrkoantikvariska ersättningen. Utskottet är medvetet om att dessa samtal redan pågår. Med hänvisning till detta anser utskottet att det som motionärerna efterlyser redan sker och därför föreslår utskottet att motionen ska anses besvarad.

Utskottet delar motionärens förslag att kyrkostyrelsen behöver se över och förnya påverkan och kommunikation med staten för att uppnå en ökning av kyrkoantikvarisk

ersättning för bevarande av kulturarvet och föreslår därför att motion 2021:87 punkt 1 ska bifallas. I sak instämmer utskottet också i det som föreslås i motionens punkt 2, men då den korrekta benämningen inte längre är kyrkobyggnadsbidrag utan kyrko- underhållsbidrag, kan utskottet av formella skäl inte föreslå bifall till denna punkt utan föreslår med anledning av den att det ska uppdras till kyrkostyrelsen att det även fortsättningsvis ska anslås medel för kyrkounderhållsbidrag.

Digitalt sammanträde den 7 oktober 2021

På ekonomiutskottets vägnar

Mats Ludvigsson, ordförande

Michael Kjörling, sekreterare

Beslutande: Mats Ludvigsson, ordförande, Veine Backenius, Inger Wahlman, Birger Wernersson, Pernilla Edman, Peter Bernövall, Marie Wojdkow, Åke Marcusson, Magnus Ek, David Lång, Bengt Kjellgren, Suzanne Fredborg, Jenny Nilsson, Leif Nordlander och Bengt Bivall.

Övriga närvarande vid beslutstillfället: Leif Nilsson, Hilka Andersson, Roger Sjöberg, Patrik Linde, Kjell Kallenberg, Victor Backström, Berith Pagels, Mats Nilsson, Fredrik Ottesen, Petter Nilsson, Björn Falkeblad, Bertil Olsson och Terence Hongslo.

Biskoparna Åke Bonnier och Johan Dalman har deltagit i utskottets överläggningar.

Reservation 1

Reservation avseende motion 2021:87 till förmån för vårt avslagsyrkande utifrån att kyrkostyrelsens arbete med frågan pågår.

Mats Ludvigsson, Birger Wernersson, Pernilla Edman och Inger Wahlman

Reservation 2

Jag reserverar mig mot ekonomiutskottets förslag till beslut att avslå motion 2020:4 till förmån för att bifalla motionen.

David Lång